

Opis źródła:

Kronika polska (*Kronika i czyny książąt czyli władców polskich, Cronica et gesta ducum sive principum Polonorum*) pióra Anonima zwanego Gallem, jedno z najważniejszych źródeł do dziejów jedenastowiecznej Polski. Jej autor, mnich tworzący na dworze Bolesława III Krzywoustego w drugiej dekadzie XII wieku, był tym, który uporządkował tradycję dynastyczną Piastów i nadał jej formę narracji historycznej. Dzieło składa się z trzech ksiąg, z których ostatnia pozostała niedokończona. W przypadku pierwszej mamy do czynienia z opowieścią o odleglejszej przeszłości, to jest o dziejach Polski i dynastii piastowskiej do momentu narodzin zleceniodawcy (1086 r.). Jest to swego rodzaju pochwała rodu panującego ze szczególnym uwzględnieniem Bolesława I Chrobrego, który w narracji figuruje jako faktyczny twórca potęgi państwa i wzór do naśladowania dla swojego imiennika. Księga druga mówi o młodości Krzywoustego, zaś trzecia – o jego czynach w wieku dojrzałym (od oblężenia Nakła 1109 r.).

Miejsce wydania:

Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, tłum. R. Grodecki, oprac. M. Plezia, wyd. 5, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1982 (seria: *Biblioteka Narodowa Seria 1*, nr 59).

Anonim tzw. Gall, *Cronica et gesta Ducum sive Principum Poloniorum*, wyd. K. Maleczyński, [w:] Kraków 1952 (seria: *Monumenta Poloniae Historica: Nova Series*, t. 2).

Miejsce przechowywania:

Kodeks Zamoyskich (*Kodeks zamojski*): Biblioteka Narodowa, sygn. BOZ cim. 28

Tekst:

Podbój Pomorza przez Bolesława III Krzywoustego w 1108 roku

A niestrudzony Bolesław ponownie wkroczył na Pomorze i przystąpił z wielkimi siłami do oblężenia grodu Czarnkowa. Sporządziwszy [zaś] maszyny różnego rodzaju i wzniosłszy wieże wynioślejsze od obwarowań grodowych, tak długo orężem i tymi przyrządami atakował miasto, aż je zmusił do poddania się i włączył do swego państwa. Ponadto wielu skłonił do porzucenia pogaństwa i przyjęcia wiary [chrześcijańskiej], a samego władcę grodu podniósł ze źródła chrztu świętego. Gdy zaś poganie i ich władca posłyszeli, jak łatwo uległa hardość czarnkowian, sam książę pierwszy ze wszystkich uznał się poddanym Bolesława, lecz żaden z nich nie dochował wierności przez dłuższy czas. Albowiem później ów ochrzczony, duchowy syn Bolesława wielokrotnie popełniał zdrady, godne kary śmierci.

Słowniczek pojęć:

Czarnków – gród nad Notecią

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy)

1. Do której księgi *Kroniki polskiej* możemy przypisać przytoczony fragment?
2. Co świadczy o tym, że kronikarz starał się przedstawić swojego patrona jako władcę chrześcijańskiego?
3. Wskaż jedną z technik wojennych, która umożliwiła Bolesławowi zdobycie grodu nad Notecią.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto

1. Co w oczach kronikarza uczyniło akty zdrady, których dopuścić miał się w przyszłości władca Pomorzan, jeszcze bardziej godnymi potępienia?
2. Jakie dwie cechy idealnego władcy Anonim przypisał swojemu patronowi?

Wskazówki:

Wydarzenia z życia Bolesława III Krzywoustego mające miejsce do 1109 r. opisano w drugiej księdze *Kroniki*. W oczach autora realizował on ideał władcy krzewiącego chrześcijaństwo (nawracanie pogan na wiarę w Chrystusa jako zasadniczy cel wyprawy) oraz przejawiając umiejętności dowódcze (umiejętne zdobycie grodu z użyciem nowoczesnych technik oblężniczych, takich jak wieże). Jeden z wymienionych tu przywódców Pomorzan zdradzając Bolesława dokonał czynu szczególnie godnego potępienia z tego względu, iż polski monarcha został wcześniej jego ojcem chrzestnym („władcę grodu podniósł ze źródła chrztu świętego [...] ów ochrzczony, duchowy syn Bolesława”).

Literatura pomocnicza

Kürbis B., *Dziejopisarstwo polskie do połowy XV wieku. Dążenia poznawcze i poglądy*, [w:] eadem, *Na progach historii. Prace wybrane*, Poznań 1994, s. 17–36.

Plezia M., *Wstęp*, [w:] *Kronika polska*, s. III-LXXXIII.

Tyc T., *Polska a Pomorze za Krzywoustego*, „*Roczniki Historyczne*”, 1926, t. 2, s. 1-36.

Wiszewski P., *Domus Boleslai. W poszukiwaniu tradycji dynastycznej Piastów (do około 1138 roku)*, Wrocław 2008.

Najważniejsze cezury:

1086-1138 – życie Bolesława III Krzywoustego.

Lato 1108 – prawdopodobny czas oblężenia Czarnkowa.

1113-1117 – umowne lata powstawania *Kroniki polskiej*.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Arkadiusz Siwko